

Nr 9.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden; given Stockholms slott den 13 januari 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anför:

Jag anhåller härefter att få för Kungl. Maj:t anmäla fråga angående ytterligare minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden och tillåter mig därvid till en början erinra om vad som i detta ämne tidigare förekommit.

I en vid 1918 års lagtima riksdag inom första kammaren väckt, till dess vederbörande utskott hänvisad motion, nr 123, hemställdes, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande ändrat förfaringssätt beträffande utdelning till riksdagens ledamöter av statistiskt tryck, syftande

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 8 häft. (Nr 9.) 1

bland annat till större sparsamhet, samt att vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda. I motionens motivering hade framhållits önskvärdheten av ett annat förfaringssätt beträffande distributionen till riksdagens ledamöter i fråga om kommittébetänkanden, styrelseberättelser m. m., varigenom kostnaderna jämväl för nämnda tryck skulle kunna nedbringas. Inom det utskott, till vilket motionen blev hänvisad, verkställdes ock viss utredning rörande distributionen till riksdagens ledamöter av kommittébetänkanden m. m. Ut i en vid utskottets utlåtande i ämnet fogad, av riksgäldskontorets registrator i egenskap av vårdare av riksdagstrycket avgiven promemoria hade — efter en översikt av sättet för fördelningen av den då till 1,500 exemplar uppgående riksdagsupplagan av kommittébetänkanden — framhållits, hurusom en betydande kostnadsbesparing skulle kunna vinnas, därest utdelningen av kommittébetänkanden till alla riksdagsmän och till ämbetsverken bleve inställd. Riksdagsupplagan skulle i så fall kunna i regel minskas till 1,000 exemplar. Då emellertid den ifrågavarande motionen icke innehöll något yrkande beträffande distributionen till riksdagens ledamöter av kommittébetänkanden m. m., kunde av formella skäl denna fråga icke bli föremål för beslut av nämnda riksdag.

Sedan emellertid 1902 års lönerегleringskommitté i en till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse den 8 november 1918 åter väckt berörda fråga, i vad den anginge kommitténs tryckta utlåtanden, bereddes fullmäktige i riksgäldskontoret genom remiss den 9 november samma år tillfälle att yttra sig i ärendet. I skrivelse den 21 samma november anförde fullmäktige i huvudsak följande:

En reducering av den dåvarande till 1,500 exemplar uppgående upplagan av kommittétrycket måste, särskilt ur kostnadssynpunkt, anses såsom synnerligen önskvärd. Då ingen av riksdagens ledamöter kunde medhinna att taga kännedom om *alla* de betänkanden, som under en riksdagsperiod utdelades, torde ett bibehållande av utdelningen till alla riksdagens ledamöter ej vara erforderligt. Detsamma gällde även om utdelningen till ämbetsverk och myndigheter, vilka väl kunde vara intresserade av ett eller annat betänkande men ej gärna kunde hava gagn av att mottaga sådana, som ej berörde deras speciella arbetsområde. Fullmäktige ville emellertid ifrågasätta, huruvida man ej skulle kunna gå ännu ett steg längre i syfte att begränsa den tryckta upplagan av kommittébetänkanden; och fäste fullmäktige därvid uppmärksamheten å den betydande omfattning, som de bundna kommittébetänkandena erhållit uti de senare årens riksdagstryck. Om kommittébetänkandena uteslötes ur det bundna riksdagstrycket, borde emellertid

i gengäld åtgärder vidtagas — vartill fullmäktige lämnade vissa anvisningar — för att desamma på annat sätt kunde hållas lätt tillgängliga såväl för riksdagsmännen samt statens ämbets- och tjänstemän som för allmänheten. Under förutsättning att de av fullmäktige framställda förslagen vunne godkännande, syntes, vad det stora flertalet kommittébetänkanden anginge, riksdagsupplagan kunna bestämmas till 400 exemplar. I fråga om sådana betänkanden, som vore av stort allmänt intresse och vilkas utdelning till alla riksdagens ledamöter på grund därav vore önskvärd, borde denna upplaga kunna ökas med det antal, som för sådant ändamål åtginge, eller 400 exemplar.

Efter övertägande av de sålunda framställda förslagen och sedan vid undersökning visats, att en minskning av riksdagsupplagan av kommittétrycket vore ur ekonomisk synpunkt synnerligen önskvärd, föreslog Kungl. Maj:t år 1919 genom proposition nr 130 riksdagen medgiva, att den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden finge av Kungl. Maj:t bestämmas till 500 exemplar, med rätt för Kungl. Maj:t att, i fall då nämnda betänkanden vore av större allmänt intresse, i erforderlig grad utöka upplagan.

Enligt det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet skulle den reducerade upplagan disponeras sålunda:

till vederbörande utskott	50 exemplar
» enskilda riksdagsmän	50 »
» framtida disposition	100 »
» bindning	300 »

Summa 500 exemplar.

I skrivelse den 4 april 1919, nr 84, tillkännagav riksdagen för Kungl. Maj:t, att riksdagen bifallit den gjorda framställningen.

Då det statsfinansiella läget kräver iakttagande av största sparsamhet med statsutgifter, där detta kan ske utan avsevärda praktiska olägenheter, har jag ansett mig böra upptaga frågan om ytterligare inskränkning av de i riksdagstrycket ingående kommittébetänkandena.

Jag vill erinra därom, att fullmäktige i riksgäldskontoret redan i sitt ovanberörda yttrande den 21 november 1918 ifrågasatt, huruvida ej, utöver inställandet av kommittébetänkandenas utdelning till riksdagen och till ämbetsverken, begränsning uti den tryckta upplagan av kommittébetänkanden skulle kunna ske genom att helt utesluta kommittébetänkandena ur det bundna riksdagstrycket. Då jag år 1919 hade

*Departements-
chefen.*

att anmäla denna fråga inför Kungl. Maj:t, fann jag mig kunna biträda fullmäktiges förslag allenast, såvitt anginge den del av det bundna riksdagstrycket, som utdelades till riksdagens ledamöter, men icke i fråga om de exemplar av riksdagstrycket, som vore avsedda att överlämnas till ämbetsmyndigheter och bibliotek. Då jag emellertid nu för Kungl. Maj:t framlägger det förslag, att kommittébetänkandena ej längre skola bindas med riksdagstrycket, kan jag till stöd härför åberopa, utom den redan nämnda sparsamhetssynpunkten, vilken genom förhållandenas utveckling vunnit ökad betydelse, jämväl den omständigheten, att de olägenheter, som kunde hava varit förenade med åtgärdens vidtagande i frågans tidigare läge, nu icke mera torde föreligga i samma grad.

Till en början må framhållas, att den nytta, ämbetsverken hava av de med riksdagstrycket bundna kommittébetänkandena, i allmänhet icke kan vara så synnerligen stor. Detta sammanhänger därmed, att betänkandena ingå i sagda tryck först det år, då desamma föranleda förslag till riksdagen, vilket kan dröja flera år, efter det betänkandena avgivits. Ämbetsverken torde däremot i regel förskaffa sig de kommittébetänkanden, vilka äro av betydelse för ämbetsverkens arbete, omedelbart efter deras avgivande. Vidare må erinras, att bristen på tillgång av kommittébetänkanden i samband med övrigt riksdagstryck i viss mån ersättes därigenom, att de kommittébetänkanden, som föranleda förslag till riksdagen, i huvudsakliga delar pläga refereras i Kungl. Maj:ts propositioner och i vissa fall i fullständigt skick fogas såsom bilaga vid propositionen. Att märka är ock, att registret till riksdagstrycket icke innehåller några hänvisningar till kommittébetänkandena. Av denna anledning möter sålunda ej hinder mot seriens uteslutande ur riksdagstrycket.

Att kommittébetänkandena hittills ingått i det bundna riksdagstrycket har emellertid haft med sig en fördel, nämligen den att i varje band funnits intagen en förteckning över de i vederbörande band — men ej i de övriga — intagna betänkandena. Dessa förteckningar hava varit de enda löpande registren över kommittébetänkandena. Men uppenbarligen hava desamma ej kunnat vara av särdeles stort värde. För framtiden torde emellertid sagda förteckningar bliva av än mindre betydelse. Uti kungörelse den 3 februari 1922 (Svensk författningssamling nr 98) angående statens offentliga utredningars yttre anordning har nämligen föreskrivits, att varje utredning i samlingen »Statens offentliga utredningar» — vari ingå betänkanden, förslag, utlåtanden, undersökningar och berättelser, avgivna av kommittéer och särskilt förordnade sakkunniga — skall på omslaget upptaga en systematisk för-

teckning över samtliga dittills under året utgivna utredningar; och har detta skett dels i tidsföljd, dels efter utredningarnas innehåll. Under sådana förhållanden skulle icke längre föreligga någon svårighet för ämbetsverk och dem, som i övrigt hittills erhållit de med riksdagstrycket bundna exemplaren av kommittébetänkandena, att med hjälp av nämnda förteckningar finna de betänkanden, som erfordrades i deras verksamhet. Något behov ur denna synpunkt att bibehålla betänkandena uti det för ämbetsverken avsedda riksdagstrycket lär därför icke längre kunna anses föreligga.

Det torde ej heller vara utan betydelse för denna frågas bedömning, att genom det ifrågasatta utslutandet av kommittébetänkandena ur riksdagstrycket ämbetsverken bleve för framtiden befriade från att förvara långa serier av betänkanden, vilkas utnyttjande väsentligen begränsats på grund av bristen på uppslagsregister.

Vid nu angivna förhållanden har jag ansett mig böra införskaffa en utredning angående den kostnadsbesparing, som skulle följa av ett utslutande av de bundna exemplaren av kommittébetänkandena ur riksdagstrycket.

Kostnaderna för den för riksdagen avsedda upplagan av kommittébetänkanden i 1921 och 1922 års riksdagstryck hava av föreståndaren för riksdagens tryckeriexpedition — med utgångspunkt från priserna å tryckning, häftning, bindning och papper i september 1922 — beräknats utgöra, i runda tal, för år 1921 13,200 kronor samt för år 1922 10,300 kronor. Enligt den verkställda beräkningen skulle ett utslutande av kommittétrycket ur 1921 och 1922 års bundna riksdagshandlingar hava medfört en besparing för år 1921 av omkring 9,400 kronor och för år 1922 av omkring 7,400 kronor. Den ifrågasatta åtgärden skulle alltså medföra en icke obetydlig besparing.

Ett utslutande av den upplaga om 300 exemplar av kommittébetänkandena, som nu avses för bindning med riksdagstrycket, torde ej behöva föranleda ökning i den för riksdagen i övrigt avsedda upplagan om 200 exemplar, då denna upplaga synes vara tillräckligt tilltagen och möjligheten att från vederbörande departement erhålla ytterligare exemplar givetvis alltid bör stå riksdagen öppen.

Den till normalt 200 exemplar reducerade upplagan skulle disponeras sålunda:

till vederbörande utskott	50 exemplar
» enskilda riksdagsmän	50 »
» framtida disposition	100 »

Summa 200 exemplar.

Jämlikt kungörelse den 29 augusti 1921 (Svensk författningssamling nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer har rätten att giva tryckningstillstånd för kommittébetänkande lagts i vederbörande departementschefs hand. Vid meddelandet av sådant tillstånd bestämmer departementschefen såväl upplagans storlek som huru mycket därav skall överlämnas till riksgäldskontoret såsom riksdagsupplaga. Därest den nu av mig förordade ordningen kommer till stånd, torde det böra tillkomma vederbörande departementschef att avgöra frågor om utökning av upplagan beträffande sådana betänkanden, vilka äro av ett större allmänt intresse och vilkas utdelning till riksdagens samtliga ledamöter på grund därav är önskvärd.

Då alltså ekonomiska synpunkter tala för den av mig förordade minskningen av de för riksdagen avsedda upplagorna av kommitté- och sakkunnigebetänkanden och inga avsevärda olägenheter torde uppkomma genom minskningen, får jag tillstyrka Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder, i syfte att densamma må komma till stånd.

Jag anser mig i detta sammanhang böra fästa uppmärksamheten därá, att det format, som enligt kungörelsen den 3 februari 1922 blivit bestämt för betänkanden, ingående i samlingen »Statens offentliga utredningar», och som från och med innevarande år även tillämpas beträffande »Svensk författningssamling», är ett annat än riksdagstryckets. Det har synts mig böra tagas under övervägande, om ej en förändring av riksdagstryckets format lämpligen skulle kunna ske till överensstämmelse med det för de offentliga utredningarna föreskrivna.

Det nuvarande riksdagstrycket utföres i två olika format, ett för protokoll och ett för bihang. Tryckningen av protokollen utföres i format 16 × 23.5 cm. med stilyta 11 × 18 cm. och av bihanget i format 20 × 23.5 cm. med stilyta 13.5 × 18 cm. Till protokollen användes kompakt corpusstil och till bihanget kompakt cicero såsom huvudstil. I avseende å de ekonomiska och därmed likartade fördelar, som kunde vinnas genom en förändring av riksdagstryckets format på nyss angivet sätt, har statens tryckerisakkunnige lämnat mig vissa uppgifter. Under förutsättning att såväl protokoll som bihang utföras i samma format, 17 × 25 cm., och med samma stilyta, 13 × 20 cm., som användas för »Statens offentliga utredningar», samt sättas med kompakt corpus såsom huvudstil, skulle framställningskostnaderna minskas för protokollen med omkring 7 procent och för bihanget med omkring 20 procent. Då omfånget av ifrågavarande tryck med den förutsatta åtgärden komme att minskas med omkring 20 procent, vore en däremot svarande besparing

uti papperskostnaderna att förvänta. Slutligen skulle ock den fördelen vinnas, att det föreslagna formatet skulle kunna sättas med hjälp av alla brukliga sättmaskiner, vilket ej vore fallet med de för närvarande för riksdagstrycket använda formaten.

Att den antydda ändringen av riksdagstrycksformatet skulle vara till fördel i de fall, då kommittébetänkande intages såsom bilaga till proposition, torde ej behöva närmare utvecklas. Därjämte skulle den ifrågasatta ändringen av formatet och minskningen av stilen sammanställd med betänkandenas uteslutande ur riksdagstrycket medföra högst betydande besparingar i fråga om hyllutrymme i alla de ämbetsverk och andra lokaler, där riksdagstrycket förvaras.

Nu framhållna omständigheter tala tydligen för den av mig ifrågasatta åtgärden. För att giva en föreställning om riksdagstryckets utseende efter en sådan omläggning har tryckningen av såväl tredje och sjunde huvudtitlarna i årets statsverksproposition som berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit utförts i enlighet med vad nyss angivits. Vad formatet i skuret skick angår har någon ändring icke vidtagits beträffande de enstaka delarna av propositionstrycket, men har ett antal extra exemplar av sjunde huvudtiteln likasom nämnda berättelse skurits i det avsedda nya formatet. Härigenom kan alltså erhållas en exakt bild av hur det nya trycket skulle komma att se ut. Även om Kungl. Maj:t äger vidtaga den ifrågasatta förändringen, såvitt rör de i riksdagstryckets bihang ingående propositionerna, är det givet, att en omläggning av propositionsformatet icke bör ske, innan beslut fattats om enahanda förändring beträffande övriga delar av bihanget, i sammanhang varmed jämväl riksdagsprotokollen givetvis böra erhålla samma oktavformat som bihanget. Då denna fråga närmast är en riksdagens inre angelägenhet, lär emellertid från Kungl. Maj:ts sida icke böra till riksdagen framställas förslag i nu förevarande avseende.

Hittills hava de publikationer, vilka enligt kungörelsen den 3 februari 1922 ingå i serien »Statens offentliga utredningar», pläгат tillhandahållas allmänheten dels genom aktiebolaget Nordiska bokhandeln på grund av distributionskontrakt, upprättade mellan de olika departementen och nämnda bolag, dels ock genom riksdagens tryckeriexpedition med avseende å den för riksdagen avsedda upplagan. Då det hänt, att samma betänkande erhållits till skilda priser genom nämnda distributörer, vilket givetvis ej kan vara lämpligt, och då för övrigt med hänsyn till den ringa efterfrågan å statens tryck allmänhetens behov bör kunna tillgodo-

ses genom en enda distributör, har Kungl. Maj:t den 24 november 1922, på förslag av statens tryckerisakkunnige, förordnat, att statens offentliga utredningar skola, där icke för särskilda fall annorlunda är eller varder bestämt, tillhandahållas allmänheten genom aktiebolaget Nordiska bokhandeln enligt avtal, som å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar slutes av chefen för finansdepartementet.

På grund av vad jag förut anfört angående minskningen av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden, får jag nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden hädanefter må bestämmas till 200 exemplar, vederbörande departementschef obetaget att, i fall då nämnda betänkanden äro av större allmänt intresse, i erforderlig grad utöka upplagan.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Fritiof Englund.